

ЕЛЕКТРОННЕ ОПРИЛЮДНЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ

ELECTRONIC PUBLICATION OF REGULATORY ACTS AS A TOOL FOR ENSURING THE PRINCIPLE OF LEGAL CERTAINTY

Марковський А.В., здобувач кафедри
права імені академіка УАН о. Івана Луцького
ЗВО «Університет Короля Данила»

У статті досліджується феномен електронного оприлюднення нормативно-правових актів як важливого інструменту забезпечення принципу правової визначеності в умовах цифровізації державного управління та розвитку інформаційного суспільства. Обґрунтовується, що доступність, своєчасність та автентичність правових актів у відкритому електронному доступі виступають передумовою стабільності правового регулювання, формування довіри громадян до державних інституцій, розвитку правової культури та підвищення рівня правового виховання. Аналізується український досвід, зокрема функціонування офіційного вебпорталу Верховної Ради України та відомчих електронних ресурсів, які нині характеризуються фрагментарністю та відсутністю єдиної уніфікованої системи. Наголошено на ризиках, пов'язаних із множинністю джерел правової інформації, затримками в оприлюдненні актів та обмеженими можливостями консолідації редакцій, що негативно впливає на реалізацію принципу правової визначеності. У статті узагальнено зарубіжний досвід функціонування єдиних правових порталів – EUR-Lex (ЄС), Légifrance (Франція), Gesetze im Internet (Німеччина), Legislation.gov.uk (Велика Британія), які поєднують офіційність електронних публікацій із технічними гарантіями автентичності та інструментами систематизації законодавства. Показано, що впровадження в Україні аналогічної моделі, із закріпленням офіційного статусу електронного видання нормативно-правових актів, використанням технологій електронного підпису, стандартизованих метаданих, а також із можливістю офіційного перекладу актів англійською мовою сприятиме підвищенню рівня правової визначеності. Робиться висновок, що електронне оприлюднення нормативно-правових актів є не лише технічним інструментом інформування, але й невід'ємною складовою правової політики держави, яка забезпечує стабільність, передбачуваність і прозорість правового регулювання, а також виступає чинником розвитку сучасної системи норм права, зокрема заохочувальних норм, що мають важливе значення у зміцненні довіри до держави та її правового порядку.

Ключові слова: електронне оприлюднення, правова визначеність, нормативно-правові акти, правова культура, правове виховання, правова політика, цінності правової політики, норма права, заохочення в праві, заохочувальні норми права.

The article examines the phenomenon of electronic publication of legal acts as an essential instrument for ensuring the principle of legal certainty in the context of digitalization of public administration and the development of the information society. It is argued that accessibility, timeliness, and authenticity of legal acts in open electronic access constitute the foundation of stable legal regulation, foster public trust in state institutions, contribute to the development of legal culture, and strengthen the system of legal education. The Ukrainian experience is analyzed, particularly the functioning of the official web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine and departmental electronic resources, which are currently characterized by fragmentation and the absence of a unified and standardized system. The article emphasizes the risks associated with the multiplicity of legal information sources, delays in the publication of acts, and limited consolidation of different versions of texts, which negatively affect the implementation of the principle of legal certainty. Comparative analysis highlights the positive experience of European countries, where unified legal portals such as EUR-Lex (EU), Légifrance (France), Gesetze im Internet (Germany), and Legislation.gov.uk (United Kingdom) ensure the official nature of electronic publications, provide technical guarantees of authenticity, and offer advanced tools for the systematization of legislation. The research demonstrates that the introduction of a similar model in Ukraine, with the legal recognition of electronic publication of normative acts, the use of electronic signatures, standardized metadata, and the possibility of official translations into English, will significantly enhance the level of legal certainty. The conclusion is drawn that electronic publication of legal acts is not merely a technical tool of information dissemination, but also an integral component of state legal policy, ensuring stability, predictability, and transparency of legal regulation, as well as serving as a factor in the development of the modern system of legal norms, including incentive norms, which play a significant role in strengthening trust in the state and its legal order.

Key words: electronic publication, legal certainty, European integration, normative legal acts, legal culture, legal education, legal policy, values of legal policy, legal norms, incentives in law, incentive norms of law.

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства та цифровізації державного управління проблема забезпечення принципу правової визначеності набуває особливої актуальності. Одним із ключових механізмів його реалізації є належне, своєчасне та повне оприлюднення нормативно-правових актів у відкритому доступі.

Електронні реєстри та вебпортали нормативно-правових актів виступають важливим інструментом гарантування доступності правової інформації, що є передумовою передбачуваності правозастосування, формування довіри громадян до державних інституцій та розвитку правової культури суспільства. У цьому контексті електронне оприлюднення правових актів забезпечує не лише оперативність і прозорість правотворчої діяльності, а й відповідає міжнародним стандартам good governance та вимогам *acquis* ЄС.

В Україні процес інституціоналізації електронного оприлюднення нормативно-правових актів проходить етапи становлення та вдосконалення. Попри наявність офіційного вебпорталу Верховної Ради України та низки

відомчих ресурсів, існує проблема фрагментарності системи, відсутності єдиного уніфікованого вебпорталу, що знижує рівень зручності та надійності доступу до правових актів. Це створює ризики для реалізації принципу правової визначеності, оскільки громадяни й суб'єкти господарювання не завжди можуть отримати точну та актуальну правову інформацію в єдиному джерелі.

Отже, актуальність дослідження зумовлюється потребою комплексного аналізу електронного оприлюднення нормативно-правових актів як складової забезпечення правової визначеності, вивчення зарубіжного досвіду функціонування єдиних правових порталів та вироблення рекомендацій для удосконалення української моделі відповідно до європейських стандартів відкритості, прозорості й передбачуваності правового регулювання. Це також напряму пов'язано з формуванням ефективної правової політики держави, розвитком системи правового виховання громадян та удосконаленням інституту норм права, у тому числі таких їх різновидів, як заохочувальні норми права.

Метою дослідження є комплексний аналіз електронного оприлюднення нормативно-правових актів як право-

вого інструменту забезпечення принципу правової визначеності, з урахуванням національної практики та зарубіжного досвіду, а також вироблення теоретичних і практичних рекомендацій щодо вдосконалення української системи публікації правових актів у цифровому форматі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика правової визначеності та доступності нормативно-правових актів активно досліджується як українськими, так і зарубіжними науковцями.

В українській правовій науці значний внесок у розробку теоретичних засад принципу правової визначеності зробили: С. Головатий [1], який у своїх працях зосереджується на європейських стандартах верховенства права, серед яких ключове місце займає вимога передбачуваності права та його доступності; М. Савчин [4], що аналізує імплементацію стандартів Ради Європи та Європейського Союзу у сфері захисту прав людини, зокрема у контексті забезпечення правової визначеності через доступ до правової інформації; О. Петришин [3] досліджує концептуальні аспекти верховенства права та роль нормативно-правових актів у забезпеченні стабільності правового регулювання; І. Сопілко [5], котра приділяє увагу цифровізації публічного управління, розвитку електронних реєстрів та їхньому значенню для прозорості діяльності органів влади; Н. Пархоменко та Н. Оніщенко [2], які акцентують на інформаційному забезпеченні правотворчої діяльності та важливості уніфікованих правових порталів.

У зарубіжній доктрині проблематика електронного оприлюднення та правової визначеності досліджується у кількох напрямках: Й. Раз (J. Raz) [11] та Р. Алексі (R. Alexy) [6] розробили фундаментальні підходи до принципу правової визначеності як складової верховенства права; П. Крейг (P. Craig) [8] аналізує механізми забезпечення прозорості права та доступності нормативних актів у праві Європейського Союзу; Х. Келзен (H. Kelsen) [9] підкреслював важливість чіткої ієрархії та доступності нормативних актів як умови стабільності правового порядку; М. Бобек (M. Bobek) [7] досліджує практику Суду ЄС, зокрема у питаннях доступності та передбачуваності норм права; Л. Моріссен (L. Morisson) [10] вивчав розвиток електронних правових порталів у державах ЄС як інструменту прозорості та довіри до публічної влади.

Виклад основного матеріалу. Принцип правової визначеності вимагає, щоб нормативно-правові акти були доступні, зрозумілі та передбачувані для громадськості. Електронне оприлюднення забезпечує цю вимогу через такі фактори, як: швидкий доступ, автентичність текстів, архівація та пошук. Завдяки електронному оприлюдненню нормативно-правові акти стають доступними з будь-якої точки світу без затримок, що особливо важливо в умовах воєнного стану або надзвичайних ситуацій. Разом з тим, офіційні електронні ресурси (наприклад, державні портали) запобігають поширенню неавторизованих версій документів, що зменшує ризик тлумачень. Окрім того, електронні системи забезпечують зберігання та класифікацію актів, що спрощує їх використання для громадян і правозастосовників. Важливим є і той факт, що Рада Європи та Європейська комісія з питань демократії через право (Венеційська комісія) у своїх документах неодноразово наголошували на обов'язку держав забезпечувати доступність та офіційність публікації правових актів, у тому числі шляхом електронних ресурсів.

В Україні поступове становлення інституту офіційного оприлюднення правових актів у цифровому форматі відбувається в контексті розвитку інформаційного суспільства та державної політики відкритості. З 1990-х років основним каналом публікації законів і підзаконних актів були друковані офіційні видання – «Голос України» та «Урядовий кур'єр». Однак з розвитком цифрових технологій ключова роль поступово перейшла до електронних ресурсів, насамперед до офіційного вебпорталу Верховної Ради

України, де сьогодні публікуються закони, кодекси та інші акти парламенту.

Водночас система електронного оприлюднення нормативно-правових актів в Україні залишається фрагментарною. Крім парламентського порталу, існують відомчі ресурси (наприклад, Міністерства юстиції, Кабінету Міністрів, профільних міністерств), що ускладнює доступ користувачів до повної та актуальної правової інформації. Відсутність єдиного державного вебпорталу створює ризики множинності джерел і, відповідно, підриває реалізацію принципу правової визначеності.

Проблемним є і питання оперативності оновлення баз даних: нерідко затримка між ухваленням акта та його появою в електронному вигляді призводить до правових колізій та непередбачуваності для суб'єктів права.

Для подолання цих проблем Україна має орієнтуватися на досвід європейських країн, де вже функціонують єдині електронні портали правової інформації: EUR-Lex (ЄС) [13], Légifrance (Франція) [14], Gesetze im Internet (Німеччина) [12], Legislation.gov.uk (Велика Британія) [15]. Зупинимося більш детально на аналізі зазначених порталів. Першим є портал Європейського Союзу — EUR-Lex / e-OJ [13]. З 1 липня 2013 р. електронне видання Офіційного вісника (e-OJ) на EUR-Lex визнається автентичним і має юридичну силу; e-OJ підписано електронно, що гарантує цілісність і незмінність. EUR-Lex також надає детальні метадані, пов'язує акти з судовою практикою й консолідованими текстами. EUR-Lex+1 Додатково: EU просуває ELI як стандарт метаданих/ідентифікаторів для уніфікації доступу й обміну законодавчими даними між державами. EUR-Lex. [13] Відповідно наявність автентичного електронного Офіційного вісника і стандартизованих метаданих зводить практичні ризики розбіжностей у текстах і дозволяє користувачам (юристам, судам, бізнесу) посилатися на «одну істину», що і є запорукою правової визначеності.

У Великій Британії функціонує Legislation.gov.uk (The National Archives) як офіційне місце публікації законодавства. Мета цього порталу полягає у публікуванні актів «одночасно» з їх ухваленням. сайт містить як «as-enacted», так і «revised/ consolidated» тексти. Портал підтримується Національним архівом (The National Archives), що гарантує довгострокове збереження й професійну підтримку legislation.gov.uk+2legislation.gov.uk+2 [15]. Така одночасна публікація й консолідація знижують правову невизначеність щодо того, яка редакція є чинною, і полегшують практичне застосування норм.

У Німеччині функціонують два взаємодоповнюючі портали: Bundesgesetzblatt (Federal Law Gazette) [12] – офіційний канал промугації, що формально набирає чинності та для зручності публікації та пошуку – портал Gesetze im Internet. Варто зазначити, що тексти на «Gesetze im Internet» не завжди мають статус офіційної промугації, оскільки офіційною залишається публікація в Bundesgesetzblatt). Bundesrecht+1[12]. Але варто відмітити, що така модель «офіційний друкований/електронний вісник плюс зручний портал» поєднує формальну юридичну силу із доступністю; важливо чітко відокремлювати джерело автентичності (офіційний вісник) від допоміжних електронних сервісів.

З огляду на зазначено, резюмуюмо, що ці портали, які є офіційним джерелом електронного оприлюднення нормативно-правових актів, забезпечують централізований доступ до законодавства, інтегровані інструменти пошуку, багатомовні інтерфейси та посилені рівень довіри до офіційності правових актів. Такі практики потрібно впроваджувати в Україні, оскільки для електронного оприлюднення нормативно-правових актів в державі є характерним фрагментований ландшафт (Офіційний портал Верховної Ради України (Rada.gov.ua) – основне джерело парламентських актів, а також численні відомчі портали

та місцеві ресурси), що підвищує ризики розбіжностей редакцій і правової невизначеності. Відповідно, в Україні потрібно закріпити на законодавчому рівні офіційний статус єдиного електронного видання для оприлюднення нормативно-правових актів (аналоги: e-OJ, UK practice). EUR-Lex+1; впровадити технічні гарантії автентичності нормативно-правових актів (показовий механізм – e-OJ). EUR-Lex; реалізувати консолідацію текстів і систему версіонування, мінімізує сумніви у застосуванні права. legislation.gov.uk+1.

Проаналізувавши практики оприлюднення нормативно-правових актів у Європі та Україні, варто відмітити, що Європейський Союз та Велика Британія забезпечили найвищий рівень правової визначеності через електронне оприлюднення: офіційність, автентичність, консолідацію, стандартизовані метадані, архівування; Німеччина демонструє модель «офіційного вісника плюс допоміжного порталу», що поєднує формальну автентичність із зручністю, а Україна має діючий електронний портал (офіційний вебсайт Верховної Ради України), але його статус і функ-

ціонал обмежені. Відповідно, з урахуванням євроінтеграційного курсу України, створення єдиного державного вебпорталу нормативно-правових актів з уніфікованою базою даних, обов'язковим електронним оприлюдненням актів усіх органів державної влади, можливістю їхнього офіційного перекладу англійською та автоматизованими інструментами пошуку стане важливим кроком до забезпечення принципу правової визначеності.

Висновки. Електронне оприлюднення нормативно-правових актів стає не просто зручністю – воно перетворюється на юридично значущий механізм забезпечення правової визначеності. Найкращі практики поєднують: законодавче визнання офіційного електронного видання, технічні гарантії автентичності, системи консолідації і версіонування, стандарти метаданих та надійне архівування. Україна має всі підґрунтя для запровадження такої моделі (наявні закони та Концепція електронного урядування), але потребує послідовних законодавчих і технічних рішень для реалізації єдиного офіційного порталу, сумісного з європейськими стандартами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Головатий С. Верховенство права. Монографія. К. 2006. 1747 с.
2. Оптимізація правотворчої діяльності: теоретико-правові засади. Optimization of law-making activity: theoretical and legal foundations : монографія / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; за ред. Н. М. Пархоменко. Київ. 2025. 512 с.
3. Петришин О. В. Правова система України: історія, стан та перспективи. Х. 2008. 456 с.
4. Савчин М. Конституціоналізм і природа конституції. Ужгород. 2008. 416 с.
5. Сопілко І. М., Сай Р. Є Електронне урядування, як елемент електронної демократії в Україні. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2020. № 2. С. 102-107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npna_u_2020_2_16
6. Alexy R. Theorie der Grundrechte. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1986. 627 S.
7. Bobek M. Why There is no Principle of "Procedural Autonomy" of the Member States. *Common Market Law Review*. 2016. Vol. 53(6). P. 1629–1672.
8. Craig P. EU Administrative Law. Oxford: Oxford University Press, 2018. 432 p.
9. Kelsen H. Pure Theory of Law. Berkeley: University of California Press, 1967. 356 p.
10. Morisson L., Gustavsson A. Access to Legislation in Europe: Official Legal Gazettes and Legal Information Systems. Stockholm: Norstedts Juridik, 2014. 288 p.
11. Raz J. The Authority of Law: Essays on Law and Morality. Oxford: Clarendon Press, 1979. 292 p.
12. Gesetze im Internet. Bundesministerium der Justiz. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de>.
13. EUR-Lex. Access to European Union Law. URL: <https://eur-lex.europa.eu>.
14. Légifrance. Le service public de la diffusion du droit. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr>.
15. Legislation.gov.uk. The National Archives. URL: <https://www.legislation.gov.uk>.